

Sterk onthaalonderwijs door verbinding

*Advies over visie en praktijk van onthaalonderwijs voor
anderstalige nieuwkomers in het secundair onderwijs*

Vlaamse Onderwijsraad

Simon Bolivarlaan 17

BE-1000 Brussel

T +32 2 219 42 99

www.vlaamseonderwijsraad.be

info@vlor.be

Advies op eigen initiatief

Uitgebracht door de Raad Secundair Onderwijs op 8 mei 2025 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: werkgroep Onthaalonderwijs anderstalige nieuwkomers so op 11 december 2024, 24 januari 2025, 18 februari 2025, 21 maart 2025 en 22 april 2025 onder voorzitterschap van Sofie Truwant

Inbreng van de commissie Diversiteit en Gelijke Onderwijskansen op 11 februari 2025 en 1 april 2025

Dossierbeheerder: Marleen Colpin

Inhoud

1	Situering.....	2
2	Visie op onthaalonderwijs.....	3
3	Belang van gedeelde verantwoordelijkheid en beleidsvoerend vermogen.....	4
4	Onthaalonderwijs per fase.....	4
4.1	Instroom/screening.....	4
4.2	OKAN (onthaaljaar).....	5
4.3	Doorstroom van OKAN naar vervolgonderwijs.....	5
4.4	Vervolgtraject in regulier onderwijs.....	7
4.5	Vervolg voor oudere nieuwkomers.....	8
5	Capaciteit en programmatie.....	8
6	Lokale/regionale samenwerking.....	9
7	Monitoring en onderzoek.....	9
8	Vragen aan de overheid.....	10
	Algemeen.....	10
	Concreet.....	10
	Bronnen.....	12
	Adviezen Vlaamse Onderwijsraad over onthaalonderwijs.....	12
	Andere bronnen en adviezen Vlaamse Onderwijsraad.....	12
	Andere bronnen.....	12

1 Situering

In 2013 bracht de Vlaamse Onderwijsraad een omvattend advies uit over onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het basis- en secundair onderwijs.¹ Een aantal aanbevelingen van dat advies zijn nog steeds aan de orde. Maar er is sinds die tijd ook veel veranderd. Denk aan de verhoogde instroom van nieuwkomers in onderwijs vanaf 2015. Dat heeft in de eerste plaats een grote druk gezet op de capaciteit van het onthaalonderwijs, maar bracht ook andere grote uitdagingen met zich mee. Denk aan de toenemende diversiteit binnen de groep van nieuwkomers, gaande van ongeschoolde, analfabete adolescenten tot jongeren die recht van op de Oekraïense schoolbanken hier aankwamen.

Het onderwijslandschap is ook veranderd. Het staat in zijn algemeenheid meer onder druk dan 12 jaar geleden als gevolg van het lerarentekort, de kwaliteitskwestie, infrastructuurproblemen enzovoort. Het secundair onderwijs werd gemoderniseerd, maar zonder de ontwikkelingsdoelen voor het onthaaljaar te actualiseren. Specifiek voor de doelgroep van (oudere) nieuwkomers na het onthaaljaar in secundair onderwijs heeft de inkanteling van het deeltijds beroepsonderwijs (dbso, stelsel van leren en werken) in duaal leren grote gevolgen.

Sinds 2013 werden verschillende onderzoeken gevoerd naar het onthaalonderwijs en rapporten geschreven die voeding geven aan meer evidence-informed onthaalonderwijs en dus ook aan dit advies. (zie 'Bronnen')

Anderstalige nieuwkomers komen in meerdere adviezen van de Vlaamse Onderwijsraad zijdelings aanbod, bijvoorbeeld in adviezen over de inkanteling van leren en werken of over zorg in het volwassenenonderwijs. De tijd is rijp voor een actueel advies waarin deze groep centraal staat, want het is een omvangrijke groep en hun noden zijn groot. Onthaalonderwijs neemt een belangrijke plaats in het onderwijslandschap in en is verweven met alle onderwijsniveaus en -vormen. Steeds meer leraren hebben (gewezen) nieuwkomers in hun klassen. Toch worden nieuwkomers zelden apart belicht in beleidsteksten, zoals nu ook weer in het Regeerakkoord en de Beleidsnota Onderwijs 2024-2029. Wel waren er de voorbije legislatuur enkele wijzigingen van de regelgeving zoals de versoepeling van de programmatieprocedures naar aanleiding van de Oekraïne-crisis en de mogelijkheid tot samenwerking tussen secundair onderwijs en centra voor volwassenenonderwijs en basiseducatie voor taalondersteuning Nederlands van 16- tot 18-jarige nieuwkomers. Die wijzigingen nemen we verderop in het advies onder de loep.

Het doel van dit advies is om de blik op het onthaalonderwijs in het secundair onderwijs te richten en aan te geven wat er moet gebeuren om het te versterken, om de kansen van jonge nieuwkomers te maximaliseren.

Het advies focust op het onthaalonderwijs in zijn geheel. Dat is het onthaaljaar/de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers (OKAN) én het vervolgetraject in het regulier secundair onderwijs. We halen ook de mogelijkheden aan voor 16-plussers buiten secundair onderwijs, maar dat kan in een vervolgadvis meer niveauoverschrijdend uitgewerkt worden.

¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers](#), 24 januari 2013.

2 Visie op onthaalonderwijs

Anderstalige nieuwkomers hebben zeer diverse achtergronden en profielen als ze, op welke leeftijd ook, instromen in het secundair onderwijs. Ze moeten hun plaats zoeken in een nieuwe samenleving en de taal leren. Ze zijn ook en vooral jongeren die, net zoals alle andere leerlingen in die leeftijdsgroep, op zoek zijn naar hun identiteit. Hun aanwezigheid verrijkt de leef- en leeromgeving op school.²

Allemaal hebben zij recht op kwaliteitsvol onderwijs dat hen alle kansen biedt om te groeien. Eerst krijgen ze dat *zo lang als nodig* in het warme nest van OKAN, met een sterke focus op schools welbevinden, taalverwerving, maatschappelijke oriëntatie en verkenning van de toekomstmogelijkheden. Daarna stromen ze *zo snel als mogelijk* door naar vervolgonderwijs dat aansluit bij de interesses en competenties van de leerlingen. Nederlands verwerven en er vaardig in worden is een langlopend proces, dat niet op een of twee jaar afgerond is, maar ook daarna een gerichte aanpak vraagt.

Onthaalklassen en vervolgscholen dragen als evenwaardige partners gezamenlijk de verantwoordelijkheid over een doorlopend onthaaltraject waarin maatwerk en gepaste begeleiding centraal staan. Vele actoren hebben daarin een rol. Als zij dat **SAMEN** doen, worden de kansen van nieuwkomers gemaximaliseerd.

VERBINDING tussen partners is in onderwijs altijd essentieel. Voor succesvolle onthaaltrajecten in complexe contexten betekent dat verbinding tussen:

- OKAN en vervolgscholen (directeurs, leerlingenbegeleiding, leraren, klassenraden), met een centrale rol voor de vervolgschoolcoach en het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) als partner;
- de school en ouders/voogd, met een belangrijke rol voor partners die de brug kunnen slaan,
- onderwijs en welzijn, met het CLB als draaischijf;
- lerarenopleidingen, pedagogische begeleidingsdiensten en scholen om alle leraren op te leiden en te professionaliseren in onderwijs aan nieuwkomers;
- alle actoren op lokaal/regionaal niveau om (1) een plaats in OKAN én in een gepaste vervolgschool naar keuze te garanderen, (2) expertise uit te wisselen over de aanpak van het onthaalonderwijs;
- secundair onderwijs en volwassenenonderwijs (en andere actoren³) voor aangepaste taaltrajecten en beroepsopleiding van oudere nieuwkomers (16+);
- onderzoekers en beleids- en praktijkactoren voor evidence-informed onthaalonderwijs.

Voor anderstalige nieuwkomers, die een heel diverse groep vormen in heel diverse contexten, zijn die verbindingen extra uitdagend, maar essentieel om hen de best mogelijke toekomstkansen te geven.

In onderstaande tekst wordt uitgewerkt hoe de visie vorm kan krijgen in de praktijk, als een samenhangend geheel. We belichten daarbij de rollen en verantwoordelijkheden van alle actoren. In het laatste deel van het advies zetten we specifiek de verwachtingen aan de Vlaamse overheid op een rij.

² Vlaamse Onderwijsraad (2021). [Engagementsverklaring Diversiteit als meerwaarde.](#)

³ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Meer kruisbestuiving tussen wegen naar een diploma secundair onderwijs. Advies over samenwerking tussen secundair onderwijs, tweedekansonderwijs en de Examencommissie secundair onderwijs om de kansen op een onderwijskwalificatie te verhogen](#), 24 september 2020.

3 Belang van gedeelde verantwoordelijkheid en beleidsvoerend vermogen

Onthaalonderwijs is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van OKAN en vervolgscholen. De nood aan intensieve begeleiding stopt niet na OKAN. Het hele schoolteam van de vervolgschool is daarvoor aan zet. We verwijzen in dat kader naar de geïntegreerde leerlingenbegeleiding, het referentiekader onderwijskwaliteit (OK) en het zorgcontinuüm.⁴ Daarvoor is het belangrijk dat alle betrokken actoren samen een gemeenschappelijke visie vormen over de begeleiding van nieuwkomers, en dat ze als evenwaardige partners informatie en expertise uitwisselen en zich verder professionaliseren in kwaliteitsvol onderwijs dat inspeelt op de noden van nieuwkomers.

Dat alles vraagt een sterk beleidsvoerend vermogen van scholen. We vragen aan scholen om daar ten volle op te blijven inzetten en aan de overheid om scholen de mogelijkheden te geven om er verder in te groeien. Om hun beleidsvoerend vermogen voor onthaalonderwijs maximaal te kunnen ontplooiën, beschikken scholen niet altijd over alle nodige handvatten. Zo ontbreekt het hen bijvoorbeeld aan centraal geregistreerde data over de onderwijsloopbanen van hun nieuwkomers en aan recent gevalideerde instrumenten voor brede talige beeldvorming bij de instroom in OKAN en bij de doorstroom van OKAN naar regulier onderwijs.

4 Onthaalonderwijs per fase

4.1 Instroom/screening

Om de kansen van jonge nieuwkomers in ons onderwijs te verhogen, is het essentieel om bij de eerste kennismaking met de school een warm contact te maken met de nieuwkomer en diens ouders of voogd. Zij zijn immers dé expert over hun kind. Dat geldt voor alle nieuwe leerlingen, maar bij uitstek voor anderstalige nieuwkomers, omdat zij niet vertrouwd zijn met ons onderwijssysteem. Het is hét moment om de basis te leggen voor *ouderbetrokkenheid*, maar de taalbarrière vormt een grote uitdaging. Voor die eerste en diepgaande gesprekken moeten scholen en CLB een beroep kunnen doen op *tolken*. Maar zij lopen daar tegen tekorten en onbetaalbaarheid aan als gevolg van de hertekening van het landschap van de sociaal-tolkenondersteuning. We vragen aan de overheid om dat te herzien.

Voor de verbinding tussen school en thuis, zijn actoren die de brug kunnen slaan een essentiële schakel om de afstand te overbruggen. Dat kunnen *brugfiguren* in het onderwijs zijn. Vele lokale besturen investeren daarin en konden daarvoor een beroep doen op middelen in het kader van het Plan Samenleven. Die middelen zouden niet verlengd worden na 2025.⁵ We vragen aan de ministers van Onderwijs en van Samenleven om de werking van brugfiguren structureel te verankeren. Daarnaast zijn er ook andere mensen die de brug slaan tussen de persoonlijke context en de school, bijvoorbeeld in de opvangcentra. Ook daar is versterking nodig wegens overbevraging.

Verder zien we ook mogelijkheden om te werken aan de taalbarrière in het kader van de strategische doelstelling ‘Inzetten op de verbindende en emanciperende rol van Nederlands’ van de beleidsnota Onderwijs 2024-2029 en de daarin aangekondigde maatregel “Via een structurele

⁴ Zie bijvoorbeeld verwachting B3 uit [het referentiekader voor onderwijskwaliteit \(het OK\)](#): ‘Het schoolteam biedt elke lerende een passende begeleiding met het oog op gelijke onderwijskansen.’

⁵ Zie parlementaire vraag over de toekomst van de brugfiguren in de [Commissie voor Binnenlands Bestuur en Inburgering op dinsdag 11 februari 2025, om 14 uur](#).

samenwerking tussen het basis- en secundair onderwijs en het volwassenenonderwijs stemmen we de taalintegratietrajecten voor leerlingen en ouders beter op elkaar af.” Die [taalintegratietrajecten](#) moeten zo toegankelijk en laagdrempelig mogelijk gemaakt worden.

Door gesprekken met de nieuwkomer en de ouders of voogd en door een brede screening vormen scholen zich een beeld van de beginsituatie van de nieuwkomer, met inbegrip van het [sociaal-emotioneel welzijn](#). De onderwijspartners signaleren een toename van problematieken: leerlingen die met complexe trauma's kampen als gevolg van de (oorlogs)context waaruit ze gevlucht zijn en hun tocht hiernaartoe, jongeren die niet klaar zijn om te leren, conflicten op het wereldtoneel die doorwerken in de onthaalklas, ... Dat kunnen de onderwijsactoren allemaal niet alleen opvangen. Langdurige psychosociale begeleiding van complexe problematieken is niet de taak van de school of het CLB. Daarvoor zijn welzijnsinstanties aan zet. Maar het aanbod is te beperkt en te weinig divers. Ook de taalbarrière vormt een groot probleem. Daarover willen de onderwijsactoren in gesprek gaan met de welzijnssector. Daarbij kan ook nagedacht worden over het inrichten van een voorafgaand/tijdelijk traject voor heel uitdagende profielen en over wie dat moet organiseren en welke partners best betrokken worden.

4.2 OKAN (onthaaljaar)

Voor de duurtijd van OKAN is voor de Vlaamse Onderwijsraad het devies: ‘zo kort als mogelijk, zo lang als nodig’. We vragen dan ook om de huidige regelgeving te bestendigen en de [flexibiliteit](#) die daarin voorzien is om zowel kortere als langere trajecten mogelijk te maken, te blijven waarborgen. Die brede waaier aan mogelijkheden is nodig om OKAN vorm te geven op maat van de zeer diverse profielen van nieuwkomers en de verschillende contexten waarin zij onderwijs volgen (grootsteden, centrumsteden, platteland, verschillende profielen met eigen noden in verschillende regio's, ...).

Wat wel dringend aangepakt moet worden, zijn de [ontwikkelingsdoelen](#) voor OKAN. Die moeten geactualiseerd worden. Het secundair onderwijs is gemoderniseerd, waarbij de nieuwe eindtermen een belangrijk speerpunt zijn. De ontwikkelingsdoelen voor OKAN zijn in die vernieuwingsbeweging niet meegenomen. De onderwijsprofessionals die met anderstalige nieuwkomers werken, stellen vast dat de doelen verouderd zijn en niet afgestemd op die van het vervolgonderwijs. We vragen dan ook aan de overheid om werk te maken van actuele ambitieuze ontwikkelingsdoelen voor OKAN, zodat die scholen meer houvast bieden en aansluiten bij de gemoderniseerde kaders van het secundair onderwijs. Het moeten wel na te streven ontwikkelingsdoelen blijven.

De OKAN-actoren engageren zich om aan die actuele ambitieuze ontwikkelingsdoelen te werken en aan de kwaliteitsverwachtingen voor een passende [begeleiding en basis- en verhoogde zorg](#) tegemoet te komen.

Als gevolg van de dringende maatregelen naar aanleiding van de Oekraïne-crisis kan tijdelijk (sinds 2022) slechts in beperkte mate afgeweken worden van de leeftijdsvoorwaarden voor OKAN. We vragen bijzondere aandacht voor nieuwkomers die op [11-jarige leeftijd](#) instromen in het onderwijs. Voor sommigen kan het goed zijn dat ze kunnen instromen in OKAN in functie van een doorstroomadvies en vervolgschoolcoaching.

4.3 Doorstroom van OKAN naar vervolgonderwijs

Voor het vervolg van het onderwijstraject van een nieuwkomer na OKAN moeten [alle opties open](#) gehouden worden. Nu zien we dat nieuwkomers vaker doorstromen naar richtingen in de arbeidsmarktfinaliteit en buitengewoon onderwijs. Maar dat mogen geen standaardopties zijn. Ook

de doorstroom- en dubbele finaliteit moeten in het vizier blijven, opdat nieuwkomers alle kansen krijgen op een opleiding die aansluit bij hun interesses en mogelijkheden.

Een sterke [onderwijsloopbaanbegeleiding](#) is daarvoor belangrijk. Die begint in OKAN, maar al tijdens het onthaaljaar is een belangrijke rol weggelegd voor vervolgscholen. Bijvoorbeeld voor de zogenaamde snuffelstages, waarbij OKAN-leerlingen de kans hebben om tijdens een korte periode te 'proeven' van studierichtingen in het regulier onderwijs om er een reëel beeld van te krijgen. Die stages vormen een belangrijk, kwalitatief onderdeel van het onthaaljaar met het oog op oriëntering en doorstroom. Vanuit OKAN stelt men vast dat de stages soms onder druk komen te staan als gevolg van de uitdagingen waar het regulier onderwijs mee kampt, zoals overvolle klassen met ook een diversiteit aan profielen en problemen. We roepen de vervolgscholen op om, ondanks die uitdagingen, toch ruimte te blijven bieden voor snuffelstages en andere initiatieven in het kader van onderwijsloopbaanbegeleiding.

In het maken van de verbinding tussen OKAN en het vervolgonderwijs is de rol van de [vervolgschoolcoach](#) cruciaal. Die coach heeft een dubbele opdracht: 1) begeleiding, ondersteuning en opvolging van ex-onthaalleerlingen in het regulier onderwijs en 2) expertise-overdracht en –opbouw in het regulier onderwijs m.b.t. ex-onthaalleerlingen. We benadrukken het belang van die dubbele opdracht: niet enkel gericht op de nieuwkomer, maar ook op sensibiliseren, informeren en professionaliseren van de vervolgscholen.

Een cruciale actor in de overgang is de [toelatingsklassenraad](#) die beslist of de nieuwkomer kan doorstromen naar de gekozen richting. Het is belangrijk dat de betrokken actoren zich daar een goed beeld kunnen vormen van de leerling. De vervolgschoolcoach is dé expert over de leerling en het is dan ook cruciaal dat die aanwezig is bij de klassenraad. We vragen dan ook aan scholen om er alles aan te doen opdat de vervolgschoolcoach erbij kan zijn (en die dus niet enkel uit te nodigen). En om te beslissen vanuit een realistisch beeld van wat je van een nieuwkomer na OKAN kan verwachten en het groeipotentieel van de leerling. (De vraag is niet: zal deze leerling kunnen slagen? Wel: hoe kunnen wij de leerling helpen groeien?) Professionalisering van toelatingsklassenraden door de pedagogische begeleiding is daartoe verder aangewezen, ook voor een grondig onderbouwde motivering van een negatieve beslissing die afwijkt van het advies van de OKAN-klantenraad. Dat een nieuwkomer de taal onvoldoende beheerst om te kunnen deelnemen aan het reguliere onderwijs, volstaat niet. Het is niet realistisch om te verwachten dat een nieuwkomer na een of zelfs twee jaar OKAN het Nederlands beheerst op hetzelfde niveau als moedertaalsprekers of leerlingen die sinds het kleuteronderwijs Nederlandstalig onderwijs volgen. Het vervolgonderwijs zet hun taalverwervingsproces verder.

Omdat een toelatingsklassenraad zo'n cruciale beslissing moet nemen met impact op de verdere onderwijsloopbaan van de nieuwkomer, raden we scholen aan om zo vroeg mogelijk een '[portretterende](#)' [klassenraad](#) te organiseren. Daar kan al eerder met alle actoren de leerling besproken worden, gevolgd door een kort traject om het groeipotentieel van de leerling in te schatten, alvorens een beslissing te nemen.

Een instrument dat de toelatingsklassenraad en het hele team van de vervolgschool kan ondersteunen, is het [doorstroomdossier](#). Dat kan heel waardevol zijn, maar er is nog groeimarge in de opbouw en invulling ervan, en in het gebruik. Het is niet enkel een instrument voor de directie, de vervolgschoolcoach en de leerlingenbegeleiding, maar ook voor alle leraren die de nieuwkomers verder op hun leerpad meenemen.

Ook als er een negatieve beslissing genomen wordt over de doorstroom van de nieuwkomer naar de gewenste vervolgrichting, hebben vervolgscholen de verantwoordelijkheid om naar een alternatief te zoeken om de *continuïteit van de onderwijsloopbaan* te garanderen. Ze kunnen dat niet enkel aan de vervolgschoolcoach en het CLB overlaten.

4.4 Vervolgtraject in regulier onderwijs

We zien de overgang van OKAN naar het regulier onderwijs als een doorlopende lijn vanuit de gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle actoren: OKAN (incl. vervolgschoolcoach) en de vervolgscholen. De *flexibiliteit* in OKAN moet verder doorgetrokken worden. Werk maken van flexibele leerwegen betekent niet noodzakelijk een individueel traject op maat van elke nieuwkomer, maar wel werken vanuit de insteek dat niet iedere leerling de doelen op dezelfde manier moet bereiken. De pedagogische begeleiding heeft een belangrijke rol om de mogelijkheden op vlak van flexibiliteit in de realisatie en evaluatie van doelen nog beter bekend te maken bij scholen. Ook de expertise van het buitengewoon onderwijs en de leersteuncentra kan daarbij gevaloriseerd worden. De gewezen OKAN-leerlingen moeten net zoals alle leerlingen gedurende hun hele verdere loopbaan van nabij ondersteuning en opvolging krijgen, met geregelde beeldvorming en doelgerichte bijsturing. Dat maakt deel uit van de geïntegreerde leerlingenbegeleiding en de zorg die de school voor de leerlingen voorziet.

In het vervolgonderwijs moet er doorlopende aandacht zijn voor het *‘nieuwkomer zijn’* zonder stigmatisering. Deze leerlingen zijn nog volop bezig met Nederlands te leren en hun plaats te vinden in een nieuwe samenleving. Ze worstelen vaak met sociaal-emotionele problemen, wat een belemmering kan vormen voor het leren (van de taal). Dat is geen evidente opdracht voor leraren. We zien dan ook een rol weggelegd voor vele actoren om ervoor te zorgen dat zij daartoe opgeleid en verder geprofessionaliseerd worden.⁶ We verwachten niet van lerarenopleidingen dat elke afgestudeerde gespecialiseerd is in NT2-didactiek (daar bestaan specifieke opleidingen voor), wel dat startende leraren sensitief zijn voor diversiteit en de specifieke noden die daarbij horen en diversiteitsresponsief in de praktijk kunnen staan.⁷

Voor de verdere *professionalisering* rond al die aspecten zijn de pedagogische begeleidingsdiensten aan zet en kan er ook een beroep gedaan worden op andere gespecialiseerde expertise, zoals van OKAN-actoren, centra voor volwassenenonderwijs en basiseducatie en de agentschappen voor Integratie en Inburgering. Als diverse specifieke expertises in een team aanwezig zijn, kan die kennis gedeeld worden en kunnen collega's elkaar

⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Naar de kern van het lerarenberoep. Aanbevelingen voor een versterkt professionaliseringsbeleid](#), 23 december 2021.

⁷ Zie Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Lerarenopleiding als fundament voor sterke leraren en kwaliteitsvol onderwijs. Advies over het versterken van de lerarenopleiding om startbekwame leraren af te leveren](#), 14 september 2023.:

“Omdat diversiteit een realiteit is in het onderwijs en de samenleving, vindt de Vlor het belangrijk dat de omgang met diversiteit (diversiteitsresponsief lesgeven) een centrale plaats krijgt in de lerarenopleiding. Kwaliteit van onderwijs en van de lerarenopleiding hangt samen met het goed kunnen omgaan met diversiteit en de sterktes ervan te gebruiken. Het is nodig dat lerarenopleidingen studenten voldoende voorbereiden op de huidige complexiteit en de kansen die een diverse klasomgeving biedt.”

“De Vlor vraagt bijzondere aandacht voor het omgaan met diversiteit en diversiteitsresponsieve praktijken te integreren in het curriculum van de lerarenopleiding zowel wat betreft inhoud, leermaterialen als didactiek en dit doorheen de drie componenten (vakinhoud, vakdidactiek en algemene pedagogisch-didactische inhouden). De raad vraagt om dit zichtbaar te maken in het opleidingsprogramma, gekaderd binnen het bredere beleid van de lerarenopleiding. Ervaringsdeskundigen zijn goed geplaatst om hier de lerarenopleiding in te ondersteunen. Lerarenopleidingen zijn geëngageerd om hier werk van te maken.”

daarin ondersteunen. Als de vervolgschoolcoach maximaal kan focussen op ondersteuning van het team in de vervolgschool, zal dat team zich bekwaam voelen en gezamenlijk verantwoordelijkheid opnemen voor het traject van de leerling.

Gezien de uitdagingen voor zowel de nieuwkomersleerlingen als hun leraren op vlak van taal, vragen we aandacht voor die groep bij de uitwerking van plannen die aansluiten bij de strategische doelstelling over Nederlands van de beleidsnota Onderwijs 2024-2029.

4.5 Vervolg voor oudere nieuwkomers

Meer dan een derde van de anderstalige nieuwkomers die op 1 oktober 2024 in OKAN geteld werden, was 16 jaar of ouder.⁸ Die groep vraagt extra aandacht, aangezien hun tijd in het secundair onderwijs na OKAN erg beperkt is. Een substantieel deel van die groep is ongeschoold of niet-gealfabetiseerd, al verschilt dat van regio tot regio. Hun noden zijn anders dan die van andere anderstalige nieuwkomers die al vroeger en meer geschoold of gealfabetiseerd instromen in het secundair onderwijs. ‘Vervolgonderwijs’ moet voor de oudere nieuwkomers dan ook breder gezien worden.

Het onderwijsveld signaleert dat de inkanteling van leren en werken (dbso) in duaal leren voor deze groep 16-plussers een grote impact heeft. Hoewel het geen standaardoptie mag zijn, is het wel een feit dat veel (oudere) nieuwkomers daar terecht konden voor een traject waarin ze leerstappen konden zetten die desgevallend gevaloriseerd konden worden.⁹ Nu is voor hen, als ze om welke reden dan ook niet kunnen instappen in duaal leren/de aanloopfase, het enige alternatief het voltijds regulier onderwijs, waar ze botsen op negatieve beslissingen van toelatingsklassenraden. Het is een groeiende groep. We vragen dan ook naar beleidsmaatregelen om de groei- en kwalificatiekansen van die jongeren te versterken in het kader van ons concreet voorstel voor het groeitraject.¹⁰

Ook andere wegen die naar een kwalificatie leiden, komen in beeld. En vooral meer kruisbestuiving en samenwerking bieden kansen.¹¹ De samenwerking en uitwisseling met centra voor volwassenenonderwijs en basiseducatie die sinds vorig jaar via de regelgeving mogelijk gemaakt wordt, wordt positief onthaald. Maar het is niet duidelijk op welke schaal die samenwerking zich al ontplooit. En het is een aandachtspunt dat zo’n centrum niet overal nabij is voor scholen met oudere nieuwkomers.

5 Capaciteit en programmatie

Een problematiek die doorheen de fases van instroom en doorstroom loopt, is die van het capaciteitstekort dat zich in OKAN en het vervolgonderwijs in het secundair onderwijs voordoet. In bepaalde regio’s waar veel nieuwkomers zich vestigen, is de capaciteit ontoereikend. Het gevolg is dat anderstalige nieuwkomers thuis of in een opvangcentrum zitten zonder te kunnen starten in OKAN. Zeker voor oudere leerlingen is dat echt problematisch aangezien hun tijd in het secundair

⁸ Cijfers uit [Dataloop](#), zoals opgevraagd op 5 maart 2025.

⁹ Van het totaal aantal leerlingen binnen DBSO Antwerpen in schooljaar 2020-2021 heeft één op vier (25%) een verleden in OKAN ([Leerlingen in DBSO in Antwerpen: een profielschets – HIVA](#)).

¹⁰ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Groe- en kwalificatiekansen voor alle jongeren in het secundair onderwijs versterken. Actieplan over duaal leren, de aanloopfase en het groeitraject](#), 16 mei 2024

¹¹ Zie voetnoot 3.

onderwijs sowieso beperkt is. Gewezen OKAN-leerlingen kunnen dan weer niet doorstromen naar de gewenste richting als gevolg van capaciteitsproblemen in het regulier vervolgonderwijs.

Iedereen die bij het onthaalonderwijs betrokken is, zet zich in voor een optimaal onthaal en studieoriëntering voor de leerlingen en voor de keuzebekwaamheid van leerlingen en ouders vanuit de principes van de vrije studiekeuze. Maar waar sta je met die inspanningen en principes als er simpelweg geen plaats is of er geen leraren beschikbaar zijn? De grootste lacune daarbij is dat we geen idee hebben voor hoeveel jongeren dat een barrière vormt, want wachtlijsten voor OKAN worden niet centraal geregistreerd. We vragen van de overheid maatregelen om de registratie te verbeteren om beter zicht te krijgen op de problematiek.

Er zijn vele goede voorbeelden van regionale samenwerking om naar oplossingen te zoeken, maar op andere plaatsen verloopt het moeizamer. We doen een oproep aan alle actoren om goed samen te werken om voor elke leerling een geschikte oplossing te vinden en de continuïteit van de onderwijsloopbaan te garanderen. Maar de eerste verantwoordelijke om voldoende plaatsen te creëren is de Vlaamse overheid o.a. door infrastructurele problemen en het lerarentekort aan te pakken.

Om de toegang tot OKAN maximaal open te houden, vragen we aan de overheid ook om de huidige soepele programmatieregels te behouden. Scholen(gemeenschappen) hebben die ruimte nodig om flexibel te kunnen inspelen op de vraag (lokale noden, demografische evoluties).

Als de noodmaatregelen ten gevolge van de Europese richtlijn n.a.v. de Oekraïne-crisis opgeheven zouden worden, vragen de onderwijspartners overleg over welke van de maatregelen best wel of best niet verdergezet worden.

6 Lokale/regionale samenwerking

Om alle bovenstaande ambities en verwachtingen waar te maken, is het essentieel dat alle actoren die (boven)lokaal aan zet zijn om het onthaalonderwijs te organiseren en kwaliteitsvol in te vullen, goed samenwerken. Het SAMEN-verhaal is belangrijk en dan denken we aan de lokale overlegplatforms (LOP), samenwerkingsverbanden tussen scholen, OKAN- en vervolgschoolactoren in secundair en volwassenenonderwijs, de centra voor leerlingenbegeleiding, welzijnsinstanties, arbeidsmarktactoren enzovoort.

Die samenwerking moet gaan over capaciteit en plaatsen om het recht op onderwijs van anderstalige nieuwkomers te garanderen. Maar ook over samen expertise delen en van elkaar leren om alle nieuwkomers kwaliteitsvol onderwijs te bieden.

We vragen aan de Vlaamse overheid om regionale samenwerking te stimuleren waar er hiaten zijn.

7 Monitoring en onderzoek

Om het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers te verbeteren en versterken, is nog meer wetenschappelijk onderzoek nodig. Meer specifiek vragen we naar verdiepend onderzoek over de organisatie van het onthaalonderwijs in Vlaanderen (in internationaal vergelijkend perspectief) en over de effectiviteit van diverse vormen van taalondersteuning in OKAN en het vervolgonderwijs. Longitudinaal onderzoek naar hoe de onderwijsloopbanen van nieuwkomers verlopen en waar ze uiteindelijk terechtkomen, kan waardevolle inzichten opleveren om toekomstige leerlingen beter te

oriënteren en te begeleiden. En dat geldt zowel voor de praktijk als voor het beleid. Daarnaast kunnen wetenschappelijke inzichten de praktijk verder voeden en optimaliseren via diverse kwalitatieve valorisatie-initiatieven.¹²

Dat is een oproep aan de overheid en aan onderzoekers en onderzoeksinstituten. Het OKANS-onderzoek was grootschalig, maar dat is al meer dan tien jaar geleden gevoerd en sindsdien is er veel veranderd (zie 'Situering'). De onderwijsloopbanen van nieuwkomers structureel monitoren en analyseren, is noodzakelijk om de impact van beleidskeuzes op Vlaams niveau en op het niveau van scholen(gemeenschappen) voor de (onderwijs)loopbaan van nieuwkomers op lange termijn te kunnen inschatten en zo nodig bij te sturen. Scholen willen over data van hun eigen (gewezen) OKAN-leerlingen kunnen beschikken om goed beleid te voeren, bijvoorbeeld om te kunnen inschatten of ze vanuit OKAN de juiste adviezen geven, maar dat kan nu niet vanwege de GDPR-regelgeving. We vragen aan de overheid om daar een oplossing voor uit te werken.

8 Vragen aan de overheid

Algemeen

We vragen aan de overheid om de noodzakelijke verbindingen die we in het advies aangetoond hebben, aan te moedigen via het beleidsdiscours en om lokale samenwerking te faciliteren.

Onderstaande concrete maatregelen zijn te begrijpen als een samenhangend geheel, waarover meer duiding wordt gegeven in de voorgaande hoofdstukken.

Concreet

- Scholen de mogelijkheid bieden om te groeien in *beleidsvoerend vermogen* voor een gezamenlijke visie en aanpak van het onthaalonderwijs. (zie 3)
- De besparingen op sociaal *tolken* terugdraaien, zodat scholen en CLB's voor eerste en diepgaande gesprekken met nieuwkomers en hun ouders een beroep kunnen doen op een tolk. (zie 4.1)
- Met Onderwijs en Samenleven de werking van *brugfiguren* die een warm contact tussen school en thuis kunnen faciliteren, structureel verankeren. Ook andere actoren die de brug maken tussen persoonlijke en schoolcontexten versterken. (zie 4.1)
- De doelgroep nieuwkomers en hun leraren niet vergeten bij het uitwerken van maatregelen die aansluiten bij de strategische doelstelling over Nederlands van de beleidsnota Onderwijs 2024-2029. Bij de uitvoering van de in de nota aangekondigde maatregel over de betere afstemming van de *taalintegratietrajecten* van leerlingen en ouders, de toegankelijkheid en laagdrempeligheid voor nieuwkomers garanderen. (zie 4.1 en 4.3)
- In gesprek gaan met Welzijn over voldoende capaciteit voor *psychosociale begeleiding* van complexe problematieken bij nieuwkomersleerlingen, wat buiten de opdracht en mogelijkheden van scholen en CLB's valt. (zie 4.1)
- De *flexibiliteit* om OKAN te organiseren in de regelgeving bestendigen, om het mogelijk te maken om in de praktijk flexibel in te spelen op de zeer diverse profielen van nieuwkomers en de erg uiteenlopende lokale contexten en dat zonder te veel planlast. (zie 4.2)

¹² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Onderwijs verrijkt door onderzoek. Toekomstgericht advies over onderwijsonderzoek in Vlaanderen](#), 27 juni 2024.

- Actuele en ambitieuze [ontwikkelingsdoelen](#) voor OKAN formuleren zodat ze scholen meer houvast bieden en aansluiten bij de gemoderniseerde kaders van het secundair onderwijs. Daarbij het concept 'ontwikkelingsdoelen' behouden. (zie 4.2)
- Bijzondere aandacht besteden aan nieuwkomers die op [11-jarige leeftijd](#) instromen in het onderwijs. Voor sommigen kan het goed zijn dat ze kunnen doorstromen naar OKAN in functie van een doorstroomadvies en vervolgschoolcoaching. (zie 4.2)
- Garanderen dat de [pedagogische begeleidingsdiensten](#) de noodzakelijke professionalisering kunnen blijven waarmaken van iedereen die nieuwkomers begeleidt in OKAN en het vervolgonderwijs. (zie 4.3 en 4.4)
- Maatregelen nemen om de groei- en kwalificatiekansen te versterken van de groep jongeren die voorheen terechtkon in dbso maar nu niet klaar is voor duaal leren, waaronder veel gewezen OKAN-leerlingen. Zie ons concreet voorstel voor het [groeitraject](#).¹³ (zie 4.5)
- De registratie van de [capaciteitstekorten](#)/wachtlijsten voor OKAN op Vlaams niveau verbeteren zodat iedereen zicht heeft op de reële noden. (zie 5)
- Het capaciteitsprobleem in OKAN en het vervolgonderwijs voor bepaalde (types) richtingen in bepaalde regio's structureel aanpakken, o.a. door infrastructurele problemen en het lerarentekort aan te pakken. (zie 5)
- De huidige soepele [programmatieregels](#) bestendigen. Scholen(gemeenschappen) hebben die ruimte nodig om flexibel te kunnen inspelen op de vraag (lokale noden, demografische evoluties). (zie 5)
- [Regionale samenwerking](#) stimuleren waar er hiaten zijn opdat in alle regio's de partners samengebracht worden om de kansen van nieuwkomers te optimaliseren. (zie 6)
- Monitoring organiseren en [onderzoek](#) stimuleren om de onderwijsloopbanen van nieuwkomers in beeld te brengen en het Vlaams en schoolbeleid daarop te kunnen enten. (zie 7)

Marleen Colpin
secretaris Raad Secundair Onderwijs

Saskia Lieveyns
voorzitter Raad Secundair Onderwijs

¹³ Zie voetnoot 10.

Bronnen

Adviezen Vlaamse Onderwijsraad over onthaalonderwijs

In 2013 bracht de Vlor een omvattend advies uit over onthaalonderwijs (basis- en secundair onderwijs): Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers](#), 24 januari 2013.

Daarna volgden, n.a.v. de vluchtelingencrisis in 2015:

- Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over dringende maatregelen voor het onthaal van vluchtelingen in onderwijs](#), 24 september 2015.
- Vlaamse Onderwijsraad (2018). [Onderwijs voor vluchtelingen. Warm welkom, vlotte leerloopbaan en duurzaam toekomstperspectief. Verslag van een strategische verkenning](#).
- Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Continuïteit in schoolloopbanen van jonge nieuwkomers garanderen](#), 27 juni 2019. (advies n.a.v. de strategische verkenning)

Andere bronnen en adviezen Vlaamse Onderwijsraad

- Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Onderwijs verrijkt door onderzoek. Toekomstgericht advies over onderwijsonderzoek in Vlaanderen](#), 27 juni 2024.
- Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Lerarenopleiding als fundament voor sterke leraren en kwaliteitsvol onderwijs. Advies over het versterken van de lerarenopleiding om startbekwame leraren af te leveren](#), 14 september 2023.
- Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Naar de kern van het lerarenberoep. Aanbevelingen voor een versterkt professionaliseringsbeleid](#), 23 december 2021.
- Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Meer kruisbestuiving tussen wegen naar een diploma secundair onderwijs. Advies over samenwerking tussen secundair onderwijs, tweedekansonderwijs en de Examencommissie secundair onderwijs om de kansen op een onderwijskwalificatie te verhogen](#), 24 september 2020.
- Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Groei- en kwalificatiekansen voor alle jongeren in het secundair onderwijs versterken. Actieplan over duaal leren, de aanloopfase en het groeitraject](#), 16 mei 2024.
- Vlaamse Onderwijsraad (2021). [Engagementsverklaring Diversiteit als meerwaarde](#).

Andere bronnen

- Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI) & Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil) (2024). [Uitwisselingsmomenten over opvang en onderwijs voor vluchtelingen](#), presentaties van studiedag op 25 oktober.
- Departement Onderwijs en Vorming (2024). [Dataloop: aan de slag met cijfers over onderwijs](#).
- Emery, L. (2022). [New to the game: a system analysis of the orientation process of newly arrived migrant students in Flemish secondary education](#). Free University Brussels. Faculty of Social Sciences & Solvay Business School ; Ghent University. Faculty of Arts and Philosophy, Brussels, Belgium ; Ghent, Belgium.
- Eurydice (European Education and Culture Executive Agency) (2019). [Integrating students from migrant backgrounds into schools in Europe: national policies and measures](#).
- [Omzendbrief SO 75 van 20/02/2024. Onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het voltijds gewoon secundair onderwijs. 20 februari 2024.](#)
- Onderwijsinspectie (2015). [Het referentiekader voor onderwijskwaliteit \(het OK\)](#).
- Onderwijsinspectie (2018). [Monitoring vervolgschoolcoaching. Rapport](#).

- Pulinx, R. & Kemper, R. et al. (2017). [Cartografie en analyse van het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers en OKAN-leerlingen. Het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers en OKAN-leerlingen in kaart brengen en kritisch analyseren.](#) Universiteit Gent, Universiteit Antwerpen en KU Leuven.
- Rijckaert, H. & Wulftange, L. (2023). [OKAN/ISK en daarna. Aanbevelingen voor de doorstroom van nieuwkomersleerlingen naar het vervolgonderwijs in Nederland en Vlaanderen.](#) Taalunie.
- Tobback, I. & Teppers, E. et al. (2023). [Leerlingen in DBSO in Antwerpen. Een profielschets.](#) HIVA KU Leuven.
- Vlaams Parlement (2024). [Commissie voor Binnenlands Bestuur en Inburgering dinsdag 11 februari 2025.](#)
- OKAN. *Missie, visie en aanbevelingen*. Nota als resultaat van overleg met afgevaardigden uit OKAN-onderwijs over de netten heen, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Onderwijscentrum Gent, In-Gent en afvaardiging koepels GO!, POV en OVSG, op basis van een brede bevraging van het veld.